

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПРВ ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

(Апликација бр. 71034/13)

ПРЕСУДА

Член 6 § 1 и 6 § 3 • Право на одбрана • Неправичност на кривичната постапка поради поклонувањето верба на сведочењето на загрозениот сведок од страна на домашните судови и исклучувањето на јавноста од неколку рочишта • Сведок со прикриен идентитет • Домашните судови не ги испитале објективните причини кои биле во поткрепа на стравот изразен од сведокот и кои би го оправдале неговиот статус на загрозен сведок • Сведокот се познавал со апликантот • Сведочење на загрозен сведок со значителна тежина за исходот на случајот • Испитување на факторите за противтежа • Отсуство на мерки за противтежа на штетниот ефект што одржувањето на рочиште затворено за јавноста го имало врз довербата на јавноста во правилното спроведување на правдата • Нема објективно оправдување за исклучувањето на јавноста

СТРАЗБУРГ

4 Јуни 2020 година

Пресудата ќе стане правосилна под услови утврдени во членот 44 § 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

Во случајот на Бошкоски против Северна Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Прв оддел), во совет составен од:

Ksenija Turković, Претседател,

Aleš Pejchal,

Krzysztof Wojtyczek,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Tim Eicke,

Raffaele Sabato, судии,

и Abel Campos, Секретар на Одделот,

Имајќи ги предвид:

горенаведената апликација против Република Северна Македонија поднесена до Судот согласно членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата“) од г. Љубе Бошкоски, македонец/државјанин на Република Северна Македонија и хрватски државјанин („апликантот“), на 8 ноември 2013 година;

одлуката да се извести Владата на Северна Македонија („Владата“) за апликацијата и да се прогласи за недопуштен остатокот од апликацијата;

произнесувањата на странките;

имајќи предвид дека Јован Илиевски, судија избран во однос на Северна Македонија, се иззема од случајот (Правило 28 од Деловникот на Судот), на 24 јули 2017 година Претседателот на Советот одлучи да го назначи Tim Eicke како *ad hoc* судија (Правило 29);

констатирајќи дека Владата на Хрватска не го искористи правото да се вмеша во постапката (член 36 § 1 од Конвенцијата);

Расправајќи на нејавна седница на 12 мај 2020 година,

Ја донесе следнава пресуда, која беше усвоена на истиот датум:

ВОВЕД

1. Случајот се однесува на наводна неправичност на кривична постапка против апликантот, поради поклонетата верба на сведочењето на загрозењето на јавноста од неколку рочишта.

ФАКТИ

2. Апликантот е роден во 1960 година и живее во Скопје. Тој бил поранешен пратеник во Собранието и министер за внатрешни работи на тужената држава. Во 2009 година ја основал политичката партија „Обединети за Македонија“, на која бил претседател во времето на спорните настани. Политичката партија учествувала на парламентарните избори 2011 година, но не освоила ниту едно место во парламентот.

3. Апликантот беше застапуван од г. К. Кратовалиев, адвокат кој работи во Скопје. Владата беше застапувана од нејзиниот агент г. К. Богданов, подоцна наследен од сегашниот агент г-а Д. Цонова.

4. Фактите за случајот, поднесени од странките, може да се сумираат на следниот начин.

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

I. НАСТАНИ ОД 6 ЈУНИ 2011 ГОДИНА

5. На 6 јуни 2011 година, денот по одржувањето на парламентарните избори, апликантот бил лишен од слобода во контекст на истрага против него, на Одделот за финансиски криминал при Централната полициска служба на Министерството за внатрешни работи поради основано сомнение за злоупотреба на службената положба и овластување и злоупотреба на средствата за финансирање на изборна кампања од негова страна. Тој бил изведен пред истражен судија, судијата М.К. Во присуство на адвокат по сопствен избор, апликантот се бранел со молчење. Судијата М.К. на апликантот му определил мерка притвор, каде останал во текот на целата постапка.

6. Истиот ден, истражниот судија земал изјава од сведок кој изјавил дека се познава со апликантот и во неколку наврати имал контакти со него. Тој исто така изјавил дека му дал во готовина пари на апликантот во три наврати, во април, мај и јуни 2011 година, во износ од 10.000 евра, 20.000 евра и 100.000 евра, соодветно, со цел финансирање на изборната кампања на апликантот. На крај, сведокот изјавил дека плашејќи се за неговата безбедност и безбедноста на неговото семејство, тој би соработувал во истрагата само доколку биде сослушан како загрозен сведок.

7. Со посебно решение донесено на 6 јуни 2011 година, судијата М.К. одлучил дека горенаведениот сведок ќе биде сослушан на посебен начин за сослушување на загрозени сведоци при што ќе се прикрие неговиот лик и идентитет. Сведокот требало да сведочи под псевдонимот „3-1“, со примена на посебни технички уреди за пренос на слика и тон, при што ликот и неговиот глас се изменети. Релевантниот дел од решението гласи:

„...имајќи го предвид карактерот и тежината на кривичните дела за кои се води истрага, а за што сведокот треба да сведочи, начинот на нивното извршување и степенот на ризик, истражниот судија смета дека се исполнети условите за примена на посебен начин на сослушување на сведокот ...“

Апликантот, на кого му било доставено решението, не се жалел против истото, иако решението содржело експлицитна правна поука со која се укажува на можноста за поднесување жалба во рок од три дена од денот на приемот.

8. Подоцна, истиот ден загрозениот сведок 3-1 дал изјава пред судијата М.К., обвинителот, апликантот и неговиот адвокат. Судијата го утврдил идентитетот на сведокот, кој се наоѓал во посебна просторија и својата изјава ја дал преку видео-врска, со примена на посебни технички уреди кои го менуваат неговиот лик и глас. Сведокот изјавил дека го познавал апликантот неколку години и бил негов пријател. Апликантот го замолил да му помогне во финансирањето на политичката кампања, на што тој се согласил. Сведокот 3-1 ја потврдил својата претходна изјава (види параграф 6 погоре), додавајќи дека два од состаноците биле одржани во ресторани, но дека не може да се сети на точните датуми. Тој изјавил дека апликантот му кажал дека ќе ги искористи парите за финансирање на неговата политичка кампања. Ниту апликантот, ниту неговиот адвокат немале прашања за сведокот.

9. По земената изјава, судијата М.К. отворил истрага против апликантот поради „злоупотреба на службената положба и овластување“ во однос на

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

неговата функција претседател на политичката партија и злоупотреба на средствата за финансирање на изборна кампања, казниво според членовите 353 и 165-а од Кривичниот законик. Истрагата се однесувала на наводите дека апликантот од загрозеиот сведок кој бил странски државјанин, во три наврати добил 10.000 евра, 20.000 евра и 100.000 евра, соодветно, за финансирање на изборната кампања на неговата политичка партија.

II. КРИВИЧНА ПОСТАПКА ПРОТИВ АПЛИКАНТОТ

10. На 25 јули 2011 година апликантот бил обвинет за злоупотреба на службената положба и овластување и злоупотреба на средствата за финансирање на изборна кампања. Тој бил обвинет, од позиција на претседател на политичка партија и организатор на изборната кампања, за злоупотреба на средствата за финансирање на политички партии и изборни кампањи, поради тоа што „искористувајќи го неговото долгогодишно познанство со загрозеиот сведок“ на 12 април, 28 мај и 6 јуни 2011 година ги земал горенаведените износи во странска валута за финансирање на неговата политичка партија. Обвинението се засновало на изјавата на загрозеиот сведок дадена пред истражниот судија; аудио и видео материјал снимен врз основа на судска наредба за целите на истрагата од критичните состаноци помеѓу апликантот и загрозеиот сведок кога биле примопредадени паричните средства, изјава дадена од претставник на политичката партија на апликантот, записници од претреси, вештачење на отпечатоци и други материјални докази. Приговорот против обвинението, поднесен од страна апликантот, не вродил со успех.

11. Случајот на апликантот бил презентираан пред совет од 5 судии на Основниот суд Скопје I (“судечкиот суд”), со кој претседавал судијата Р.В. На судењето, апликантот бил застапуван од четворица адвокати по сопствен избор.

12. На јавната расправа на 15 септември 2011 година, апликантот изјавил дека ќе го користи правото да се брани со молчење.

13. На следните рочишта, судечкиот суд сослушал неколку сведоци и биле изведени неколку вештачења и други материјални докази.

14. Судечкиот суд одлучил да ја исклучи јавноста од расправата на 20 и 25 октомври 2011 година и покрај приговорите од одбраната, со образложение дека ќе се изведуваат докази прибавени со примена на посебни истражни мерки. На тие рочишта, кои се одржале во присуство на апликантот и неговите адвокати, судечкиот суд како докази ги извел аудио и видео записите од трите состаноци помеѓу апликантот и загрозеиот сведок (чиј лик бил прикриен) кога било направено примопредавањето на парите. Понатаму, во отсуство на загрозеиот сведок, кој во тоа време бил надвор од земјата, судечкиот суд ја прочитал неговата изјава дадена пред истражниот судија и како доказ ја извел наредбата за примена на посебните истражни мерки, за тајно следење на апликантот.

15. Јавноста исто така била исклучена од расправата одржана на 15 ноември 2011 година, и покрај приговорот на одбраната дека тоа било спротивно на домашното право. На тоа рочиште, на кое присуствувал и

БОШКОСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

загрозениот сведок, судечкиот суд го сослушал сведокот 3-1 одбивајќи го приговорот од апликантот за негово сослушување како загрозен сведок. Судијата Р.В. сам го утврдил идентитетот на сведокот и констатирал дека „ризикот за (неговиот) живот, здравје и физички интегритет“ сè уште постои. Судијата Р.В. го предупредил сведокот дека треба да ја зборува вистината и дека давањето лажен исказ е кривично дело. Загрозениот сведок се наоѓал во посебна просторија која била физички одвоена од судницата во која биле присутни судечкиот совет (вклучувајќи го и судијата Р.В.), обвинителството, како и апликантот и неговите адвокати. Сослушувањето на сведокот било спроведено преку технички уреди за пренос на слика и тон, при што се менуваат ликот и гласот на сведокот. Со одговорите на прашањата поставени од одбраната, сведокот потврдил дека парите биле наменети за финансирање на изборната кампања. Тој изјавил дека состаноците со апликантот биле претходно договорени, но тој „не се сеќавал“ кој ги избирал местата за состаноци. Сведокот изјавил дека тој сè уште го смета апликантот за негов пријател. Тој одговарал на неколку од прашањата со „Не знам“ и „Имам право да не одговорам на ова прашање“. Судечкиот суд одбил да ѝ дозволи на одбраната да постави неколку прашања, вклучувајќи го и прашањето за тоа дали апликантот, неговата сопруга или било кој друг близок член на семејството на апликантот некогаш му се заканиле на сведокот.

16. На 29 ноември 2011 година, судечкиот суд го прогласил апликантот за виновен и му изрекол казна затвор од седум години. Пресудата се засновала на усни изјави и материјални докази, и неколку вештачења (вклучувајќи едно со кое биле пронајдени отпечатоци од прстите на апликантот на конфискуваните пари), фотографии од конфискуваните пари, аудио и видео снимки (види параграф 14 погоре) и изјавата на сведокот 3-1. Судечкиот суд утврдил дека аудио и видео записите биле легално прибавени; дека тој материјал му овозможил на судот да го утврди местото каде било направена примопредавањето на парите, износот и целта (имено, финансирање на изборната кампања на политичката партија на апликантот). Судот понатаму утврдил дека, врз основа на изјавата дадена од загрозениот сведок 3-1 (*Од исказот на загрозениот сведок 3-1 ... неспорно произлегува да истиот во неколку наврати на обвинетиот му дал парични средства ...*), без сомнежи било потврдено дека парите биле дадени за изборната кампања на партијата на апликантот. На крај, судот го одбил приговорот на одбраната против одлуката за исклучувањето на јавноста од некои рочишта, констатирајќи дека станувало збор за ограничен број на рочишта на кои како докази биле изведувани аудио и видео записи и бил сослушан загрозениот сведок.

17. Апликантот поднел жалба против пресудата, тврдејќи, *inter alia*, дека сведокот 3-1 не требало да се третира како загрозен сведок со оглед дека тој бил негов пријател, тој го знаел неговиот идентитет и адреса на живеење, а сведокот никогаш не бил загрозен ниту од апликантот или од било кој друг. Во врска со ова, тој тврдел дека судечкиот суд не објаснил зошто сметал дека постои опасност по животот и здравјето на сведокот. Понатаму, екранот на кој се прикажувал сведокот бил целосно мрачен и апликантот не можел да види дали сведокот бил сам во просторијата или имало други лица кои го советуваат како да одговори на прашањата. Конечно, само судијата Р.В. го утврдил идентитетот на сведокот пред да почне испитувањето, а не целиот

БОШКОСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

судечки совет и притоа судот не дал никакви причини зошто ја исклучува јавноста од одредени рочишта.

18. Основното јавно обвинителство и Вишото јавно обвинителство доставиле свое произнесување како одговор, со кое барале Апелациониот суд Скопје да ја одбие жалбата на апликантот.

19. На 23 април 2012 година Апелациониот суд одржал јавна расправа во присуство на апликантот и тројца негови адвокати. Апелациониот суд делумно ја прифатил жалбата на апликантот и му ја намалил казната на пет години затвор, додека останатиот дел од пресудата го потврдил. Тој утврдил дека судечкиот суд дал доволно причини за да ја исклучи јавноста на дел од рочиштата посветени на изведување на доказите прибавени со примена на посебните истражни мерки и на загрозуениот сведок. Исто така, се согласил со наодите на судечкиот суд дека сведокот 3-1 требало да се третира како загрозуен сведок. Во врска со ова, судот изјавил дека „ризикот е лично чувство на засегнатата личност и дека овој сведок сметал дека неговиот живот и физички интегритет се сериозно загрозуени, со оглед на тежината на неговата изјава“.

20. Апликантот ги оспорил овие пресуди пред Врховниот суд со барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда, истакнувајќи ги истите наводи како оние спомнати во неговата жалба.

21. Јавниот обвинител на Република Македонија доставил свое произнесување како одговор, во кое барал Врховниот суд да го одбие барањето на апликантот.

22. Со пресуда од 30 јануари 2013 година Врховниот суд го одбил барањето на апликантот и ги потврдил пресудите на пониските судови. Тој утврдил дека апликантот бил осуден откако пониските судови правилно го оцениле целокупниот докажен материјал и ги утврдиле релевантните факти. Судот потврдил дека сите докази против апликантот биле прибавени законски. Загрозуениот сведок бил сослушан во согласност со законот, преку технички уреди за пренос на слика и тон, при што се менува ликот и гласот на сведокот што било востановена пракса во другите држави. Судот додал дека фактот што јавноста била исклучена од неколку рочишта на кои се изведувале доказите прибавени со употреба на посебни истражни мерки и преку сослушување на загрозуениот сведок не го нарушил принципот на јавност во постапката. Оваа пресуда му била доставена на апликантот на 8 мај 2013 година.

III. РЕЛЕВАНТНА ПРАВНА РАМКА

Закон за кривична постапка, во примена во критичниот период

23. Член 142-б ја ограничува примената на посебните истражни мерки. Според овој член, таквите мерки може да се користат само по судска наредба и се применуваат за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку четири години или се сторени од организирана група.

24. Според членот 223, сведоците се сослушуваат одделно и без присуство на други сведоци. Судијата во кривичната постапка ќе го

БОШКОСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

предупреди сведокот дека давањето на лажен исказ претставува кривично дело и се казува со казна затвор според релевантните одредби на Кривичниот закон. Според членот 223-а, кога сведокот или нему блиско лице ќе бидат изложени на сериозна опасност по животот, здравјето или физичкиот интегритет, тој или таа може да го ускрати давањето исказ или изнесувањето на податоците додека не се обезбедат соодветни услови за заштита.

25. Според членот 270-а, судот одлучува за мерките на процесна заштита на загроениот сведок по предлог на јавниот обвинител. Обвинителот, обвинетиот и сведокот имаат право на жалба против решението во рок од три дена. Според член 270-б, посебниот начин на сослушување може да се состои од прикривање на идентитетот и изгледот на загроениот сведок. Прикривањето на изгледот на сведокот се врши со примена на посебни технички уреди за пренос на слика и тон, при што ликот на загроениот сведок и неговиот глас се изменети, додека загроениот сведок се наоѓа во посебна просторија која физички е одвоена од судницата. Според член 339 (3) пресудата не може да се темели само врз основа на исказот на загроениот сведок.

26. Според членовите 280 и 281, судскиот совет може да одлучи по службена должност да ја исклучи јавноста од главен претрес *proprio motu* или по предлог на една од странките, ако тоа е потребно заради чување на тајната, чување на јавниот ред, заштита на моралот, заштита на личниот и интимниот живот на обвинетиот, сведокот или оштетениот, или заштита на загроениот сведок и заштита на интересите на малолетникот. Ваквата одлука мора да биде образложена и јавно објавена.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 § 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА ВО ВРСКА СО ПРАВИЧНОСТА НА ПОСТАПКАТА

27. Апликантот се жалеше врз основа на членот 6 од Конвенцијата на целокупна неправичност на кривичната постапка која се водела против него. Тој се жалеше дека неговите права согласно членот 6 § 1 и 3 (г) биле повредени како резултат на посебниот начин на сослушување на сведокот 3-1. Врз основа на истиот член, тој се жалеше дека му било повредено правото на јавна расправа поради исклучување на јавноста од три рочишта. Членост 6 од Конвенцијата, во релевантниот дел, гласи:

„1. Во утврдувањето на било какви кривични обвиненија против него, секој има право на правично и јавно сослушување, во разумен рок, пред независен и непристрасен со закон воспоставен суд. Пресудата се изрекува јавно, а новинарите и јавноста можат да бидат исклучени за време на целата или на дел од постапката во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го наложуваат интересите на малолетник или заштитата на приватниот живот на странките во спорот, или во мера која судот ја смета за нужно неопходна во посебни околности кога јавноста би можела да им нанесе штета на интересите на правдата.

БОШКОСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

...

3. Секој кој е обвинет за кривично дело ги има следните минимални права:

...

(г) самиот да ги сослуша или да бара сослушување на сведоците против него и да бара повлекувањето и сослушувањето на сведоците на одбраната да биде под услови што важат и за сведоците против него...“

A. Допуштеност

28. Владата не поднесе никаков приговор во врска со допуштеноста на апликацијата.

29. Судот понатаму забележува дека апликацијата не е очигледно неоснована или недопуштена по други основи во смисла на членот 35 од Конвенцијата. Оттука, истата мора да се прогласи за допуштена.

B. Основаност

1. Поднесоци на странките

(a) Апликантот

30. Апликантот тврдеше дека го знаел сведокот 3-1, бидејќи тие имале контакт пред и за време на критичните настани и тој го сметал за пријател. Ова било потврдено и од самиот сведок 3-1. Освен тоа, тој никогаш не му се заканувал на сведокот и секој страв изразен од сведокот 3-1 во врска со неговиот живот и здравје или животот и здравјето на неговото семејство, бил неоснован. Дури и да било точно спротивното, тој страв немало да се намали со прикривање на идентитетот на сведокот 3-1 во текот на постапката. Образложението дадено од домашните судови дека „страгот е лично чувство“ не било доволно и било без докази. Понатаму, со оглед на примената на посебниот начин на сослушување, одбраната не можела да утврди дали кога сведокот 3-1 бил сослушуван бил сам во просторијата или некој друг го поучувал како да одговори. Како последица на примената на посебниот начин на сослушување, одбраната не била во можност да го набљудува однесувањето на сведокот за време на распитот.

31. Сведочењето на сведокот 3-1 можеби не бил единствениот доказ, но сигурно било од одлучувачко значење при утврдувањето на вината на апликантот. Понатаму, имало недоволно фактори за противтежа во постапките, поради јасното отсуство на други докази во поддршка на осудата на апликантот. Сослушувањето на тој сведок со примена на посебниот начин на сослушување било несоодветно, со оглед на тоа дека неговиот глас и лик биле изменети до тој степен што на присутните им бил презентираан екран кој бил половина бел и половина црн, без да се гледаат барем контурите на лицето.

32. Домашните судови не успеале да дадат соодветни причини за исклучување на јавноста од три рочишта. Покрај тоа, исклучувањето на јавноста од овие рочишта било незаконски, бидејќи сослушувањето на загрозениот сведок не претставувало основ за исклучување на јавноста

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

според Законот за кривична постапка. Со оглед на посебниот начин на кој било организирано сослушувањето на сведокот, исклучувањето на јавноста немало да обезбеди дополнителна заштита.

(б) Владата

33. Владата тврдеше дека сведокот 3-1 бил сослушан од одбраната на рочиштето одржано на 15 ноември 2011 година и затоа било беспредметно да се испитува дали имало добри причини за неприсуството на сведокот. Што се однесува до статусот на сведокот 3-1 како загрозен сведок, Владата се повика на случајот *Dzelili v. Germany* ((одлука) бр. 15065/09, 29 септември 2009 година), тврдејќи дека статусот на загрозениот сведок може да биде оправдан со стравот заснован на проблематичната репутација на обвинетиот или неговите соработници.

34. Владата понатаму тврдеше дека домашните судови им поклонила верба на значителен број на усни и материјални докази, вклучувајќи и аудио и видео снимки од настаните, што биле доволни за осуда на апликантот без да се земе предвид исказот на сведокот 3-1. Затоа, исказот на сведокот 3-1 не бил ниту единствен ниту одлучувачки доказ за осудата на апликантот.

35. Во секој случај имало доволно фактори за противтежа, а најважно, судечкиот суд му укажал на обврската на сведокот 3-1 да ја зборува вистината. Одбраната била во можност да го сослуша сведокот, а судечкиот суд ги одбивал само оние прашања што би довеле до идентификација на сведокот и прашања што биле небитни или повторувачки. Со оглед на сите овие елементи, правата на одбраната не биле ограничени до степен што не е компатибилен со членот 6 од Конвенцијата.

36. Владата тврдеше дека исклучувањето на јавноста било ограничено на три рочишта (види параграф 14 и 15 погоре). Ова било строго неопходно во интерес на правдата. Покрај тоа, тоа ограничување се однесувало само на рочиштата на кои како докази биле изведувани аудио и видео записите и бил сослушан сведокот 3-1. Ова било неопходно за да се спречи идентитетот на сведокот да стане познат пред пошироката јавност и медиумите.

(в) Оценка на судот

(i) Општи принципи

37. Примарната грижа на Судот според членот 6 § 1 е да ја оцени целокупната правичност на кривичната постапка (види, меѓу многу други, *Taxquet v. Belgium [GC]*, бр. 926/05, § 84, *ECHR* 2010, и *Schatschaschwili v. Germany [GC]*, бр. 9154/10, § 101, *ECHR* 2015). Усогласеноста со барањата за правично судење мора да се испита во секој поединечен случај, имајќи го предвид развојот на постапката како целина, а не врз основа на изолирана оценка на еден посебен аспект или настан. При проценка на целокупната правичност на постапките, Судот ќе ги земе предвид, доколку е соодветно, минималните права наведени во членот 6 § 3, кои ги илустрираат барањата за правично судење во однос на типичните процедурални ситуации што се појавуваат во кривичните случаи. Оттука, тие може да се сметаат како специфични аспекти на концептот на правично

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

судење во кривичните постапки од членот 6 § 1 (види, на пример, *Ibrahim and Others v. the United Kingdom* [GC], бр. 50541/08 и 3 други, §§ 250-52, 13 септември 2016; *Gäfgen v. Germany* [GC], бр. 22978/05, § 169, ECHR 2010; *Schatschaschwili*, цитирано погоре, § 100; и *Asani v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 27962/10, § 32, 1 февруари 2018 година).

38. Релевантните принципи во врска со жалбените наводи за повреда на правата на одбраната поради докази обезбедени од отсутен сведок, се презентирани во случајот *Schatschaschwili* (цитиран погоре, §§ 110-31) и неодамна повторени во случајот *Seton v. the United Kingdom*, (no. 55287/10, § 59, 31 март 2016). Иако проблемите што ги предизвикуваат отсутните сведоци и сведоците со прикриен идентитет (анонимни сведоци) не се идентични, двете ситуации во принцип не се различни. Ако на одбраната не ѝ е познат идентитетот на лицето што бара да го сослуша, таа може да биде лишена од детали кои би ѝ овозможиле да демонстрира дека сведокот е пристрасен, непријателски или некредитбилен, и токму како и во случај на отсутен сведок, може да се соочи со тешкотии во оспорувањето на веродостојноста на исказот на сведокот како доказ (види *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom* [GC], бр. 26766/05 and 22228/06, § 127, ECHR 2011, и *Scholer v. Germany*, бр. 14212/10, § 50, 18 декември 2014 година). Слични ставови се применуваат и на сведоците со прикриен идентитет (види, на пример, *Papadakis v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 50254/07, §§ 86-95, 26 февруари 2013 година).

39. Одржувањето на јавни судски рочишта претставува фундаментален принцип зацртан со членот 6 § 1. Со транспарентно спроведување на правдата, јавноста придонесува во исполнувањето на целта на член 6 § 1, имено, правично судење, гаранција која е една од основните принципи на секое демократско општество, во рамките на значењето на Конвенцијата. Меѓутоа, барањето за одржување јавна расправа подлежи на исклучоци. Така експлицитно се дозволува медиумите и јавноста да бидат исклучени од целото или дел од судењето во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, онаму каде што тоа го бараат интересите на малолетни лица или заштитата на приватниот живот на странките, или до степен кој е нужно неопходен според мислењето на судот во посебни околности каде публицитетот би наштетил на интересите на правдата. Понатаму, понекогаш може да биде неопходно во согласност со членот 6 да се ограничи отворениот и јавен карактер на постапките со цел, на пример, да се заштити безбедноста или приватноста на сведоците или да се промовира слободна размена на информации и мислења при спроведување на правдата. Во секој случај, пред да се исклучи јавноста од кривичната постапка домашниот суд мора конкретно да утврди дека исклучувањето е неопходно за да се заштити силниот јавен интерес и мора да ја ограничи тајноста до степен што е неопходен за зачувување на тој интерес. При утврдувањето дали одлуката за кривична постапка *in camera* е компатибилно со правото на јавна расправа од членот 6, од релевантно значење е тоа дали јавниот интерес е избалансиран со потребата за отвореност, дали на одбраната и биле презентирани сите докази и дали постапката како целина била правична (види *Artemov v. Russia*, бр. 14945/03, § 102, 3 април 2014 година; *Welke and Bialek v. Poland*, бр. 15924/05, § 77, 1 март 2011 година;

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

Belashev v. Russia, бр. 28617/03, §§ 79-80 и 83, 4 декември 2008; *Doorson v. the Netherlands*, 26 март 1996 година, § 70, Извештаи за пресуди и одлуки 1996-II; и *Jasper v. the United Kingdom* [GC], бр. 27052/95, § 52, 16 февруари 2000 година).

(ii) Примена во конкретниот случај

(а) Наводна повреда на правата на одбрана на апликантот во врска со сослушувањето на сведокот 3-1

40. Имајќи ги предвид општите принципи наведени погоре, Судот најпрвин мора да испита дали имало добри причини за прикривање на идентитетот на сведокот. Второ, Судот мора да оцени дали сведочењето на сведокот било единствена или одлучувачка основа за осудата. Трето, Судот мора да биде уверен дека постоеле доволно фактори на противтежа, вклучително и постоење на силни процедурални заштитни мерки, за да се овозможи правична и правилна проценка на веродостојноста на тој доказ. Надзорот на факторите на противтежа, исто така, е потребен во случаи кога Судот смета дека е нејасно дали предметниот доказ бил единствен или одлучувачки но независно од тоа, се работи за доказ со значителна тежина и неговото изведување можело да претставувало хендикеп за одбраната. Обемот на факторите на противтежа потребни за судењето да се смета за правично, ќе зависи од тежината на исказот на отсутниот сведок како доказ. Колку е поважен тој доказ, толку поголема тежина би требало да носат факторите за противтежа (види *Ellis, Simms u Martin v. the United Kingdom*, бр. 46099/06 и 46699/06 (одлука.), §§ 76-78, 10 април 2012 година; *Seton*, § 59, цитиран погоре како одраз *Schatschaschwili*, §§ 111-131, цитиран погоре).

– Дали имало добри причини кои го оправдувале прикривањето на идентитетот на сведокот

41. Судот забележува дека истражниот судија со решение од 6 јуни 2011 година (види параграф 7 погоре) одлучил да не го открие идентитетот на сведокот 3-1 на одбраната. Така, Судот смета дека одлуката за заштита на идентитетот на сведокот 3-1 треба да биде разгледана според принципите што се однесуваат на анонимни сведоци односно сведоци со прикриен идентитет (види *Papadakis*, § 90, цитиран погоре).

42. Истражниот судија одлучил да му даде на сведокот 3-1 статус на загрозен сведок врз основа на нивото на ризик, стравот за неговата безбедност и безбедноста на неговото семејство, природата и тежината на наводните кривични дела и начинот на кој тие биле извршени. Од формулацијата на таа одлука, Судот забележува дека при доделувањето на сведокот 3-1 статус на загрозен сведок, истражниот судија не испитал дали обвинетиот или оние што постапувале во негово име упатиле закани или други дејствија кон сведокот.

43. Судот забележува дека последователно, судечкиот суд кога ги одбил приговорите на одбраната во однос на статусот на сведокот, се повикал на континуирано постоење ризик по животот, здравјето и физичкиот интегритет на сведокот. Во ниту една фаза од постапката не бил изведен доказ со кој би

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

се поткрепило постоењето на било какви закани упатени кон сведокот или неговото семејство, а на одбраната и не ѝ биле дозволени прашањата во врска со тоа (види параграф 15 погоре). Аргументот на Владата дека стравот на сведокот бил оправдан со оглед на проблематичната репутација на апликантот, аргумент на кој не се повикале домашните судови, е слично неоснован (спореди *Ellis, Simms and Martin*, цитирано, § 80). Дури и ако проблематичната репутација на обвинетиот или неговите соработници може да го оправда прикривањето на идентитет на сведокот, дури и во отсуство на било каква специфична закана, Судот забележува дека судечкиот суд не спровел соодветна истрага за да утврди дали имало или немало објективни основи за страв и дали тие основи биле поткрепени со докази (види *Al-Khawaja and Tahery*, § 124, цитиран погоре). Според тоа, Судот не може да прифати дека домашните судови испитале дали имало објективни причини во поткрепа на стравот изразен од сведокот што би го оправдал неговиот статус на загрозен сведок (спореди *Scholer*, § 56, цитиран погоре).

44. Судот исто така забележува дека не беше спорно меѓу странките дека сведокот 3-1 и апликантот се познавале, па дури и дека се сметале за пријатели (види параграф 8, 15 и 30 погоре). Понатаму, Судот забележува дека, во врска со жалбениот навод на апликантот за исклучувањето на јавноста од три рочишта, Владата експлицитно се повика на фактот дека идентитетот на загрозениот сведок веќе бил познат на апликантот и можеби на некои други лица од неговата околина. Со оглед на овие околности, останува нејасно како прикривањето на идентитетот на сведокот од одбраната го ублажило стравот на сведокот, без оглед дали стравот бил објективно оправдан или не. Ова дополнително се нагласува со тоа што обвинителството се повикало на аудио и видео записите за околностите и локацијата на состаноците помеѓу апликантот и сведокот 3-1. Фактот дека апликантот не се жалел против решението за доделување на статусот на загрозен сведок (види параграф 7 погоре) не може да доведе до различен заклучок, особено ако се земе предвид одбивањето на приговорите на апликантот во врска со тоа во текот на постапката (види параграф 15 погоре). Судот повторува дека иако отсуството на добра причина за неоткривање на идентитетот на сведокот само по себе не може да биде пресудно за донесување на заклучок дека постапката била неправична, тоа е многу важен фактор што треба да се земе предвид при балансирањето кога се оценува целокупната правичност на постапката и фактор што може да претежне во полза на утврдување на повреда на членот 6 (види, *mutatis mutandis*, *Schatschaschwili*, § 113, цитирано погоре).

– *Дали исказот на сведокот било единствена или одлучувачка основа за осудата на апликантот*

45. Судечкиот суд извел значаен број докази, вклучувајќи и аудио и видео снимки од состаноците помеѓу апликантот и сведокот 3-1, како и неколку вештачења, од кои, со едно биле пронајдени отпечатоци од прстите на апликантот на парите. Судот забележува дека аудио и видео записите послужиле за утврдување на слични фактички околности со оние што биле опишани во исказот на сведокот 3-1, имено, местото и времето на кое што биле примопредадени парите и целта. Сепак, со оглед на тоа што судечкиот

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

суд „ја потврдил без сомнеж“ целта за која се дадени парите врз основа на исказот на тој сведок, кое се сметало дека е од особена важност, се чини дека на исказот на сведокот му била дадена значителна тежина (види параграф 16 и 19 погоре). Затоа, дури и ако не може да се каже дека исказот на сведокот 3-1 претставувал „единствен“ или „одлучувачки“ доказ, тој сигурно имал значителна тежина за исходот на постапката.

– Дали постоеле доволно фактори за противтежа

46. Сведокот 3-1 бил сослушуван со посебен начин на сослушување согласно членот 270-б од Законот за кривична постапка. Тој бил сослушан од посебна просторија, *via* видео-врска со примена на посебни технички уреди кои го менуваат неговиот лик и гласот. Примената на посебниот начин на сослушување, како и тврдењето на апликантот дека нивната примена резултирала со презентирање на екран што е половина црн и половина бел (види параграф 31 погоре), не беа оспорени од Владата. Оттука, Судот прифаќа дека посебниот начин на сослушување ги оневозможило и судечкиот суд и одбраната, ефикасно да го набљудуваат однесувањето на сведокот додека тој бил сослушуван.

47. Од друга страна, Судот го забележува присуството на докази во поткрепа на обвинението и фактот дека сведокот бил предупреден од претседателот на советот за последиците од давањето лажен исказ.

48. На крај, Судот забележува дека домашните судови не пристапиле кон изјавата на загрозениот сведок со особена претпазливост (види, *Asani*, § 50, цитиран погоре и *mutatis mutandis*, *Al-Khawaja and Tahery*, цитиран погоре, § 157). Напротив, судовите ја истакнале нејзината важност, со констатација дека таа без сомнение ги потврдила релевантните факти (види параграф 16 и 19 погоре).

(б) Наводна повреда на правата на одбраната на апликантот поради исклучувањето на јавноста од три рочишта

49. Понатамошна задача на Судот во конкретниот случај е да утврди дали било оправдано исклучувањето на јавноста од рочиштата пред судечкиот суд од 20 и 25 октомври и 15 ноември 2011 година.

50. Судот повторува дека пред да се исклучи јавноста од кривична постапка, судовите мора конкретно да утврдат дека исклучувањето е неопходно за да се заштити силниот јавен интерес и да ја ограничат тајноста до степен кој е неопходен за зачувување на таквиот интерес (види *Pichugin v. Russia*, бр. 38623/03, § 187, 23 октомври 2012 година).

51. Судот забележува дека судечкиот суд по сопствена иницијатива ја исклучил јавноста од рочиштата, и покрај приговорите на одбраната. Судот ја оправдал оваа одлука и преку повикување на сослушувањето на загрозениот сведок 3-1 и преку повикување на изведувањето на доказите прибавени со посебни истражни мерки, имено аудио и видео записите од состаноците меѓу апликантот и сведокот 3-1 (чиј лик бил прикриен) кога било направено примопредавањето на парите (види параграфи 14, 15, 19 и 22 погоре).

52. Судот прифаќа дека секоја од основите на кои се потпреле домашните судови може во принцип да биде во состојба да го оправда исклучувањето на

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

јавноста (види параграф 39 погоре). Како и да е, во конкретниот случај судечкиот суд не презел никакви мерки за противтежа на штетниот ефект што решението за одржување на рочиште затворено за јавноста со сигурност го имало врз довербата на јавноста во правилното спроведување на правдата. Судот веќе утврди дека во околностите на конкретниот случај немало добри причини за прикривање на идентитет на сведокот (види параграф 44 погоре). Што се однесува до аргументот дека идентитетот на сведокот 3-1 требало да биде прикриен од јавноста генерално, Судот забележува дека во аудио и видео записите, како и при неговото сведочење, ликот и гласот на сведокот 3-1 биле изменети (види параграфи 14 и 15 погоре), така што немало очигледна потреба покрај овие мерки, дополнително да се затворат рочиштата за јавноста. Затоа, аргументот на Владата треба да биде отфрлен.

53. Според тоа, Судот не утврди дека во околностите на случајот, објективно било оправдано јавноста да биде исклучена од рочиштата од 20 и 25 октомври и 15 ноември 2011 година.

(в) Заклучок

54. Имајќи го предвид горенаведеното, Судот заклучи дека предметната постапка, земена како целина, не ги задоволрила барањата за правично судење (види *Kinsky v. the Czech Republic*, бр. 42856/06, § 113, 9 февруари 2012 година).

55. Според тоа, има повреда на членот 6 §§ 1 и 3 од Конвенцијата.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА ЧЛЕНОТ 6 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

56. Во неговиот поднесок доставен до Судот на 10 април 2018 година, апликантот истакна дополнителни жалбени наводи во однос на членот 6 од Конвенцијата во врска со тоа дека загрозениот сведок 3-1 бил *agent provocateur* кој „извршил такво влијание врз апликантот за да поттикне извршување на кривично дело што во спротивно не би било извршено“ и дека неговата осуда била резултат на политичка одмазда против него. Тој, исто така, се жалеше на повреда на принципот на контрадикторност на постапката тврдејќи дека не му биле доставени два поднесоци на обвинителството. Сепак, со оглед на тоа што овие жалбени наводи пред Судот биле покренати за прв пат во одговорот на опсервациите на Владата во врска со допуштеноста и основаноста на апликацијата и според тоа, беа истакнати по повеќе од шест месеци откако на апликантот му била доставена конечната пресуда на Врховниот суд, односно 8 мај 2013 година, тие мора да бидат отфрлени како недопуштени во согласност со член 35 § 1 и 4 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

57. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако домашното право на засегнатата Висока договорничка страна дозволува да се изврши, само делумно отстранување на последиците на таа

БОШКОСКИ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

повреда, Судот доколку е потребно, ќе ѝ овозможи правично обештетување на страната чии права се повредени“.

А. Штета

58. Апликантот побара 18.000 евра во однос на нематеријална штета.

59. Владата го оспори горенаведеното побарување како прекумерно.

60. Судот, земајќи ги предвид различните аспекти на повредата, на апликантот му досуди 4.500 евра во однос на нематеријална штета, плус секој данок што може да се наплати.

Б. Трошоци

61. Апликантот исто така побара 10.739 евра за трошоците направени во постапката пред Судот, имено адвокатски трошоци за изготвување на апликацијата, дополнително произнесување, времето поминато во консултации со апликантот, канцелариски материјал и поштенски услуги.

62. Владата ги оспори горенаведените барања како неосновани и прекумерни.

63. Според судската пракса на Судот, апликантот има право на надомест на трошоци само доколку се докаже дека тие се всушност неопходно направени и се во разумен износ (види *Editions Plon v. France*, бр. 58148/00, § 64, *ECHR 2004-IV*). Имајќи ја предвид документацијата и погоре наведените критериуми, Судот смета дека во конкретниот случај е разумно да се досуди сума од 1.220 евра за постапката пред Судот, плус секој данок што може да се наплати од апликантот.

В. Затезна камата

64. Судот смета дека е соодветно затезната каматна стапка да се заснова на најниската стапка за позајмени средства на Европската централна банка, на која треба да се додадат три процентни поени.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Ja прогласи* апликацијата во врска со членот 6 од Конвенцијата во однос на сослушувањето на загрозеиот сведок и јавната расправа за допуштена, а остатокот од апликацијата за недопуштен.
2. *Одлучи* дека има повреда на членот 6 §§ 1 и 3 од Конвенцијата поради целокупната неправичност на постапката против апликантот;
3. *Одлучи*
 - (а) дека државата треба да ги плати на апликантот, во рок од три месеци од датумот кога пресудата ќе стане правосилна согласно член 44 § 2

БОШКОСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

од Конвенцијата, следните износи што треба да се конвертираат во националната валута на државата по стапката што важи на денот на исплатата:

- (i) 4.500 евра (четири илјади и петстотини евра), плус било кој данок кој може да биде наплатен, на име на нематеријална штета;
- (ii) 1.220 евра (илјада двесте и дваесет евра), плус било кој данок кој може да му се наплати на апликантот, во однос на трошоците;

- (б) по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе се плати камата на горенаведените износи по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна Банка, за наведениот период плус три процентни поени;

4. *Го одби* остатокот од барањето на апликантот за правичен надоместок.

Изготвено на англиски јазик и објавено во писмена форма на 4 јуни 2020 година, согласно Правилото 77 §§ 2 и 3 од Правилата на Судот.

Abel Campos
Секретар

Ksenija Turković
Претседател